

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเอกสารครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร เกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และตามหลักสูตร สหประชาชาติ สหประชาชาติ ตลอดจนการปลูกฝังจริยธรรมของครอบครัวชาวมุสลิมและมัสยิดในชุมชน มุสลิม รวมถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนมุสลิม ตำบลลุมพินี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นชุมชนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การปลูกฝังจริยธรรม

- 1.1 การปลูกฝังจริยธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา ตาม หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
- 1.2 การปลูกฝังจริยธรรมของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ตาม หลักสูตรสหประชาชาติ
- 1.3 การปลูกฝังจริยธรรมของครอบครัวชาวมุสลิม
- 1.4 การปลูกฝังจริยธรรมของมัสยิดในชุมชนมุสลิม

ตอนที่ 2 การศึกษาประวัติของชุมชน

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนมุสลิม ตำบลลุมพินี อำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 1 การปลูกฝังจริยธรรม

- 1.1 การปลูกฝังจริยธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

โครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ได้แบ่งหมวดประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ 4 กลุ่ม ดังนี้คือ

- (1) กลุ่มทักษะ เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ประกอบด้วยภาษาไทยและ

คณิตศาสตร์

(2) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นวิชาที่ทำให้คนเป็นคนดี มีลักษณะนิสัยที่ดี มีน้ำใจดี มีความประพฤติและบุคลิกดี ประกอบด้วยวิชาจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา คณิตและนาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย

(3) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในค่านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

(4) การงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นวิชาว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ¹

วิธีการปลูกฝังจริยธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยขอกล่าวเฉพาะกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในวิชาจริยศึกษา ตามโครงสร้างวิชาจริยศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทั้งนี้เนื่องด้วยเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการปลูกฝังจริยธรรม โดยมีหลักสูตรบทเรียนที่แน่นอน มีกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลอย่างมีระบบ และเป็นวิชาซึ่งมุ่งจะให้ผู้เรียน เกิดความคิดและทัศนคติ ตลอดจนค่านิยมเบื้องต้นในการมองเห็นคุณค่าของการควบคุมกาย วาจา ใจตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่พึงงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทั้งสามารถสร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้ ให้ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและปฏิบัติได้จน เป็นนิสัย²

ในส่วนเนื้อหาของวิชาจริยศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้กำหนดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 เรียนคุณธรรมที่จัดไว้ในหลักสูตรทั้งหมด 30 คุณธรรม คือ³

1. การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์
2. ความเมตตากรุณา

¹กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา, หน้า (ค)

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 216.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 216 - 243.

3. การไม่โลภ และไม่โมย
4. ความเชื่อเพื่อเชื่อแน่และเสียชละ
5. ไม่ละเมิดของรักผู้อื่น
6. การรู้จักความพอดี
7. การไม่พูดปก ไม่บิดเบือน ไม่อำพรางความจริง การไม่ยุยงให้เกิด

การแตกแยกและการไม่พูดคำหยาบ

8. การมีสัจจะและความจริงใจ
9. การไม่ลองเล่นและเสพลึง เสพติดให้โทษ
10. ความเป็นผู้มีสติ ยับยั้งชั่งใจ รู้ลึกนึกชอบชั่วดี
11. ความเป็นผู้มีเหตุผล
12. ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว
13. ความขยันหมั่นเพียร
14. ความอดทนและอดกลั้น
15. ความกล้าหาญ ความเชื่อมั่นในตนเอง
16. ความกตัญญูกตเวที
17. ความซื่อสัตย์สุจริต
18. การทำใจให้สงบ มีสมาธิและอารมณ์แจ่มใส
19. ความไม่เห็นแก่ตัว
20. ความประณีต ละเอียดยึดถ่วง
21. ความรับผิดชอบ
22. ความมีน้ำใจเป็นธรรม ไม่ลำเอียง
23. ความมีระเบียบ วินัยและการตรงต่อเวลา
24. การยอมรับความเปลี่ยนแปลง
25. มารยาทและนิสัยส่วนบุคคลในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกายและ

สังคมระหว่างเพศ

26. มารยาทในการแสดง การแสดงความเคารพ การขอร้อง การแสดงความขอบคุณ การแสดงความเสียใจ การแสดง ความไม่เห็นด้วย การแสดงความยินดี การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การเล่น การพักผ่อนหย่อนใจ

27. หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน (สหธรรม) ได้แก่ ความสามัคคี
ความเสียสละ การให้อภัย การเอื้อเฟื้อ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอก
เห็นใจ

28. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม และปฏิบัติตามประเพณีนิยม

29. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

30. การแก้ไขข้อบกพร่อง การปฏิบัติตามจริยธรรม ได้แก่ นิดคือธรรม
ระเบียบกฎหมายและจารีตประเพณี

จากคุณธรรมทั้ง 30 คุณธรรม จะพบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นคุณธรรมที่จำเป็นจะ
ต้องปลูกฝังให้เด็กหลายอย่างไปพร้อม ๆ กัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมเบื้องต้นให้เกิดขึ้น
ในใจของเด็ก คุณธรรมเบื้องต้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 30 คุณธรรมนั้น จะเป็นแนวทาง
ฝึกฝนอบรมเพื่อให้แทรกซึมเข้าไปในจิตใจของเด็ก เพื่อเป็นการปลูกฝังความคิดให้ทำความดี
ละเว้นความชั่ว มีนิสัยดี สามัคคี อารมณ์แจ่มใส ส่งเสริมความเข้าใจและการปฏิบัติให้
เหมาะสมตามวัย ดังนั้นในรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละข้อจึงมิได้แยกย่อยเนื้อหาออกไปอีก
แต่จะแยกย่อยเนื้อหาออกมาในลักษณะของกิจกรรมเชิงปฏิบัติเป็นข้อ ๆ เช่น

แผนการสอนที่ 1 เรื่องความรับผิดชอบต่อหน้าที่¹

ความคิดรวบยอด

คนที่รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ต้องมีใครมาบังคับจะ
สามารถปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ และได้รับความไว้วางใจจากบุคคลอื่น ก่อให้เกิดผลดี
ต่อตนเองและสังคม

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: องค์การคุรุสภา, 2524), หน้า 19 - 21.

จุดประสงค์

1. บอกหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมได้
2. ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อยทันกำหนดเวลา

คุณสมบัตินี้และคุณธรรมอื่นที่ควรนำมาฝึกด้วย

1. ความเอาใจใส่
2. ความประณีตละเอียดถี่ถ้วน

เนื้อหา

ความรับผิดชอบ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง
  - 1.1 หน้าที่ต่อตนเอง
2. ความรับผิดชอบต่อสังคม
  - 2.1 หน้าที่ต่อครอบครัว
  - 2.2 หน้าที่ต่อชั้นเรียน
  - 2.3 หน้าที่ต่อโรงเรียน
  - 2.4 หน้าที่ต่อชุมชน
  - 2.5 หน้าที่ต่อประเทศชาติ

กิจกรรม

1. ให้นักเรียนออกไปสำรวจห้องเรียนหรือบริเวณโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนซึ่งไม่เรียบร้อย และสกรปรกรกรูกรัง เช่น การทำเวรไม่เรียบร้อย ดังขยะซึ่งมีขยะล้นออกมาจนถึง าสา
2. ร่วมกันสนทนา และอภิปรายตามหัวข้อต่อไปนี้
  - 2.1 สิ่งที่คุณเห็นมาดีหรือไม่คืออะไร
  - 2.2 เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
  - 2.3 ถ้าทุกคนละเลยหน้าที่ของตนจะเกิดความเสียหายอย่างไร

2.4 จะช่วยกันแก้ไขความไม่เป็นระเบียบในที่ที่อยู่ เช่น บ้าน
โรงเรียน และในชุมชนได้อย่างไร

3. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มอภิปรายเกี่ยวกับหน้าที่ที่ต้องทำเพื่อตนเองและ
สังคมตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1 หน้าที่ช่วยตนเอง ไม่เป็นภาระให้แก่อื่น เช่น การแต่งตัว
การรับประทานอาหาร การซักเสื้อผ้า การทำความสะอาดห้องของตน ฯลฯ

3.2 หน้าที่ต่อครอบครัว

3.3 หน้าที่ต่อชั้นเรียน

3.4 หน้าที่ต่อโรงเรียน

3.5 หน้าที่ต่อชุมชน

3.6 หน้าที่ต่อประเทศชาติ

4. นำผลจากการอภิปรายในกิจกรรมข้อ 3 มารายงานแล้วช่วยกัน
สรุปเขียนแผนภูมิเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

4.1 หน้าที่ต่อตนเอง

4.2 หน้าที่ต่อสังคม

5. รายงานผลการปฏิบัติงานของตนหรือของกลุ่มที่ตนหรือกลุ่มของตน
รับผิดชอบตามหัวข้อต่อไปนี้

5.1 การปฏิบัติงานเสร็จตามกำหนดเวลาหรือไม่

5.2 ผลงานเรียบร้อยสม่ำเสมอหรือไม่

5.3 มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานอย่างไร

5.4 มีข้อควรแก้ไขและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ปฏิบัติได้ดีขึ้นอย่างไร

6. นักเรียนและครูช่วยกันสรุปให้ได้ตามความคิดรวบยอดและผลดีของความ
ความรับผิดชอบต่อ ผลเสียของการขาดความรับผิดชอบ

สื่อการเรียน

1. หัวข้ออภิปราย
2. กระดาษสำหรับเขียนแผนภูมิ
3. ปากกาหรือดินสอสำหรับเขียนแผนภูมิ

วิธีวัดผล

1. สังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับ
  - 1.1 การอภิปราย
  - 1.2 การปฏิบัติงานที่นักเรียนหรือที่กลุ่มรับผิดชอบว่าสำเร็จ
เรียบร้อยทันกำหนดเวลาหรือไม่ และมีความรับผิดชอบต่องานเพียงใด
  - 1.3 การรายงานหน้าชั้น
2. สัมภาษณ์เกี่ยวกับ
  - 2.1 หน้าที่ที่มีต่อตนเอง
  - 2.2 หน้าที่ต่อสังคม
3. ตรวจสอบงานภาคปฏิบัติ
  - 3.1 แผนภูมิ

จากโครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา 2521 วิชาจริยศึกษาจะพบว่า คุณธรรม 30 ประการที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นคุณธรรมสากลที่มุ่งสร้างและปลูกฝังให้เกิดขึ้น และเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นร่วมกันของทุกศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และอื่น ๆ¹ คุณธรรมเหล่านี้ได้กำหนดเป็นแผนการสอนออกมาโดยเฉพาะ โดยการเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาให้มากขึ้นกว่าหัวข้อที่กำหนดไว้ในแผนการสอนแต่ละคุณธรรมจะกำหนดจุดประสงค์ของการสอนความคิดรวบยอด กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้สอนได้แนวทางในการจัดเนื้อหาประสบการณ์ที่ตรงกับหัวข้อคุณธรรมที่กำหนดให้ ดังตัวอย่างเนื้อหาประสบการณ์ในคุณธรรม เรื่อง ความรับผิดชอบก่อนหน้าที่ตั้งกล่าวแล้วข้างต้น

โดยสรุปจากโครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา 2521 วิชาจริยศึกษา จะพบว่า วิธีการถ่ายทอดหรือปลูกฝังคุณธรรม จะมีหลักสูตรบทเรียนที่แน่นอน มีวิธีการปลูกฝังและถ่ายทอดตลอดจนการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

¹ สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 33.

1.2 การปลูกฝังจริยธรรมของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ตามหลักสูตรสมาคม คุรุสัมพันธ์

หลักสูตรซึ่งใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้หลักสูตรของสมาคมคุรุสัมพันธ์* ฉะนั้นผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์สาระเนื้อหาตามหลักสูตรของสมาคมคุรุสัมพันธ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปลูกฝังจริยธรรมของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ดังนี้

หลักสูตรอัล-กุรอานและฟิรฎุอื่น**

การศึกษาระดับอัล-กุรอาน และ ฟิรฎุอื่น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานในสภาพอ่าน เขียนอัล-กุรอานได้ ศรัทธาและปฏิบัติศาสนกิจได้ มีคุณธรรมประจำใจ ทั้งยังสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในสังคมและประเทศชาติได้อย่างเหมาะสมตามครรลองแห่งอิสลาม

หลักสูตรอัล-กุรอานและฟิรฎุอื่น มีหลักการและจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ¹

หลักการ

1. เป็นการศึกษาพื้นฐานทางด้านศาสนาอิสลามเพื่อมุสลิมทุกคน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

¹สมาคมคุรุสัมพันธ์, คำบรรยายหลักสูตรฟิรฎุอื่น (ไม่ปรากฏที่พิมพ์, 2527), หน้า 1.

*สมาคมคุรุสัมพันธ์ เป็นสมาคมที่ดำเนินงานเพื่อการศึกษาวิชาศาสนาแก่เยาวชนมุสลิม มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยทว่าการจดทะเบียนตามกฎหมายเมื่อปีพุทธศักราช 2499 และจัดพิมพ์ตำราฟิรฎุอื่นขึ้นเป็นตำราทางการศึกษาวิชาศาสนาอิสลาม.

**คำว่า ฟิรฎุอื่น หมายถึง สิ่งที่ศาสนาบังคับให้ต้องเรียนรู้ และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน.

3. เป็นการส่งเสริมเอกภาพในการศรัทธา และการปฏิบัติ ศาสนกิจตามแนวทางของอิหม่ามชาฟีอี*

จุดมุ่งหมาย

1. มีศรัทธาธรรมอันถูกต้องมั่นคงต่ออิสลาม
2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานทางศาสนาศาสตร์ เพื่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและเป็นพื้นฐานในการเรียนชั้นสูงต่อไป
3. มีชีวิตที่สงบสุขด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา
4. เป็นสมาชิกที่ดี มีประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ

โครงสร้างและเนื้อหา

อูซูลุกศีน	ว่าด้วยหลักการศรัทธา
ฟิกฮ์	ว่าด้วยหลักการปฏิบัติศาสนกิจ
อัล-กุรอาน	ว่าด้วยการอ่าน เขียน ท่องจำและเข้าใจ ความหมายโดยสรุปของบางซูเราะห์
อัล-หะกิม	ว่าด้วยการพูด การกระทำและการยอมรับของ ศาสนิกชนอัมมัต (คือลา) เพื่อนำแบบอย่างมาใช้ ในการดำเนินชีวิต
ประวัติศาสตร์อิสลาม	ว่าด้วยชีวประวัติผู้ลุลอฮัมมิ คอลีฟะฮ์** และ อิหม่ามทั้ง 4*** เพื่อศึกษาการดำรงรักษาและ สืบทอดเจตนารมณ์แห่งอิสลาม

* อิหม่ามชาฟีอี หมายถึงนิกายทางกฎหมายของนักปราชญ์ชาฟีอี ซึ่งเป็นนิกายทางกฎหมายที่มีอิทธิพลมากที่สุดในเอเชียอาคเนย์

** คอลีฟะฮ์ หมายถึงผู้สืบทอดเจตนารมณ์ขององค์พระศาสนิกอัมมัต (คือลา) โดยได้รับการแต่งตั้งจากประชาชน ซึ่งได้แก่อุมมะกัร อุมัร อูสมาน และอาลี

*** อิหม่ามทั้ง 4 คือผู้นำของนิกายทั้ง 4 ในศาสนาอิสลาม ซึ่งแก่อิหม่าม อิบูฮาฟิซะฮ์ อิหม่ามมาลิก อิหม่ามชาฟีอี อิหม่ามอะหมัด อิบนิฮัมมัด

ตะเขวฟู	ว่าค้วยกกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้าง นิสัยทางจริยธรรม
ทัจญีต	ว่าค้วยหลักในการอ่านอัล-กุรอานให้ถูกต้อง ตามที่ปฏิบัติกันในสมัยศกคามุฮัมมัด (คือลา)

จากโครงสร้างและเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ ดังกล่าวจะพบว่าวิชา
ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังจริยธรรมโดยตรง คือ "ตะเขวฟู" ซึ่งเป็นวิชาว่าค้วยกกิจกรรมที่
เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสร้างนิสัยทางจริยธรรม ฉะนั้นผู้วิจัยจึงขอกล่าวเฉพาะสาระที่เป็นหลัก
ของวิชาตะเขวฟู ดังนี้

ตะเขวฟู เป็นวิชาที่ว่าค้วยหลักศีลธรรม จริยธรรม
วัฒนธรรมและอุมมการณของอิสลาม เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในค่านคุณธรรม โดยยึด
หลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติที่สมบูรณ์แบบ โดยนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตร่วมกันใน
สังคมอย่างมีความสุข¹

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และค่างรงตนอยู่บนพื้นฐานของหลัก
คุณธรรมและหลักจริยธรรม
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงมารยาทต่าง ๆ และปรับคนให้
เข้ากับทุกสภาวะโดยค่างถึงถึงหลักการเป็นเกณฑ์
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และซักเถลาจิตใจตนเอง พร้อมกับ
การปฏิบัติเพื่อสนอง ค่านับูชาแห่ง องค์พระผู้เป็นเจ้า
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกในสังคม เพื่อสร้าง
พลังแห่งอิสลามให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น
5. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

¹สมาคมคุรุสัมพันธ์, คำบรรยายหลักสูตรพหุคุณ, หน้า 56.

เนื้อหา

วิชาตะเขวฟู ความหลักรัฐของสมาคมครูสัมพันธ์ เป็นวิชาบังคับ
 ทอนคน สำหรับชั้นปีที่ 3 ถึงชั้นปีที่ 4* มีเนื้อหาสาระที่เป็นหลักดังต่อไปนี้

ชั้นปีที่ 3

ความเป็นมาของตะเขวฟู
 มารยาทต่ออัลเลาะห์
 มารยาทของผู้
 มารยาทของผู้เรียน
 มารยาทต่อพ่อแม่
 มารยาทต่อเพื่อนฝูง
 ลักษณะของเพื่อนที่
 ประเภทของมนุษย์
 ประเภทของเพื่อน
 สุภาวิศเคื่อนใจเกี่ยวกับการคบเพื่อน
 มารยาทต่อบุคคลทั่วไป
 กิเลสตัณหา
 ความมักมากในการบริโภคน
 ความมักมากในการพุดจา
 ความโกรธ
 ความอิจฉา

ชั้นปีที่ 4

ความกระตี่
 ความหลงเกียรติ
 ความหลงโลก

*หลักรัฐสมาคมครูสัมพันธ์ในชั้นพัฏฐอื่น มีคั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4

ความยโส

ความลำพอง

ความโอ้อวด

คุณธรรมทางใจ

การสวดภาทไทย

ความเกรงกลัวอัลเลาะห์

ความสันโดษ

ความอดทน

ความรู้คุณ

ความบริสุทธิ์ใจ

มอบตนแก่อัลเลาะห์

ความรัก

ความยินดีต่ออัลเลาะห์

ระลึกถึงความตาย

จากเนื้อหาของหลักสูตรวิชาตะเซาเวฟ จะพบว่าเป็นเนื้อหาที่อยู่บนหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติตลอดจนหลักธรรมประจำใจ ซึ่งเป็นโครงสร้างที่สำคัญของอิสลาม ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม อาทิเช่น เรื่องมารยาทต่ออัลเลาะห์ ได้กำหนดแผนการสอนไว้ดังนี้

1. ความศรัทธาต่อบรรดาทูตของอัลเลาะห์ เป็นหน้าที่ของบุคคลที่ต้องปฏิบัติเป็นอันดับแรก หน้าที่ที่องค์พระเป็นเจ้ามีหลายประการ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติตนต่อพระเป็นเจ้า ได้ถูกต้องในฐานะที่เป็นบ่าวของพระองค์ และนำไปใช้ในวิถีประจำวัน
3. เนื้อหา มารยาทต่ออัลเลาะห์

มารยาทต่ออัลเลาะห์

หน้าที่ของบุคคลพึงแสดงออกและระลึกต่อองค์พระผู้เป็นเจ้านั้น เป็นหน้าที่สำคัญยิ่งเป็นอันดับแรก และความสำเร็งในการประพฤติตามหน้าที่

ดังกล่าว จะเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความสำเร็จในหน้าที่อื่น ๆ ด้วย

หากบุคคลไม่ยอมเคร่งครัดในหน้าที่ของตนเองต่อ
พระผู้เป็นเจ้า แล้วเขาจะเคร่งครัดในหน้าที่ต่อบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างไร

หน้าที่ต่อพระผู้เป็นเจ้ามีมากมาย และที่สำคัญยิ่งจะต้อง
รักษาไว้อย่างน้อยให้ครบ 14 ประการ คือ

1. ให้ลดสายทาสู้เบื่อง่ายและเงิน นิ่ง นอน
ในท่าที่อันถ่อมตน ด้วยความรู้สึกนบน้อมในพระผู้เป็นเจ้า และสำนึกกว่าคนเป็นทาสของ
พระองค์
2. หมั่นระลึกถึงมหาอำนาจและอาณาภาพของ
อัลเลาะห์ที่ทรงบันดาลทรงประทาน ทรงบริหาร ทรงควบคุม ทั้งแก่ตัวเองและมวลสรรพสิ่ง
ทั้งหลาย พยายามตัดทอนความกังวลในกิจการต่าง ๆ ทางโลก ให้สนใจเฉพาะเท่าที่จำเป็น
และที่เป็นหน้าที่ของตนเอง เท่านั้น และเกียรติยศ ตำแหน่งต่าง ๆ ไม่มีความปรารถนา
เกียรติและตำแหน่งเป็นของอัลเลาะห์ เมื่อจิตหมั่นระลึกถึงอัลเลาะห์ตลอดเวลา จึงไม่
สนใจที่จะไต่ลี้้งนั้นมาเป็นของตนเอง เรายอมรับในอัลเลาะห์แต่เพียงองค์เดียว
3. อย่าพுகจาเพื่อเจอไร้สาระ หรือพุกมาก ควร
จะเลือกพุกเฉพาะที่เห็นว่ามีความประโยชน์โดยแท้จริง เวลาส่วนใหญ่ให้ใช้กับความสงบเสงี่ยม
งคพุกจาใด ๆ เพราะการสงบเสงี่ยมนั้นจะช่วยผลักดันมารร้ายให้ออกพ้นรัศมีไปได้ มารร้าย
จะเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกับคนทุกคนที่ชอบพุกมาก และแล้วคนนั้นก็ผิดมาก ความอักราคำพุกที่ผิดนั้น
4. ให้สงบเสงี่ยมสรวรวมอวัยวะแต่ละส่วน ไม่
เคลื่อนไหวใด ๆ ในทางไร้สาระ แต่ครั้งที่เคลื่อนไหว เช่น มือ เท้า ก็ให้ใช้ไปใน
ทางที่เป็นประโยชน์ จะเป็นประโยชน์ทางร่างกายหรือทางจิตใจก็ตาม
5. คำสั่งใช้ของอัลเลาะห์ให้รีบประพฤติเมื่อถึง
เวลา เช่น นมาซให้รีบทำทันทีที่ถึงเวลา การออกชะภาศทาน ก็เช่นเดียวกัน เมื่อครบ
เงื่อนไขก็รีบจากทันที และเช่นเดียวกับบรรดาความประพฤติอื่น ๆ
6. สิ่งใดที่อัลเลาะห์ห้ามไว้ จะต้องห่างไกลอย่าง
รีบด่วนอย่าเข้าใกล้เป็นอันขาด
7. อย่าคิดคานอำนาจของอัลเลาะห์ ยามเมื่อพบ

เห็นพฤติกรรม หรือเหตุการณ์ใด ๆ อนุมัติขึ้นกับตนเองและผู้อื่น สิ่งใด อนุมัติขึ้น สิ่งนั้นจะต้องถือว่าเป็นไปโดยการกำหนดของอัลเลาะห์ทั้งสิ้น อย่าคิดคำนึงอยู่ในใจหรือกล่าว แสดงคำพูดใด ๆ อันขึ้นถึงความไม่พึงพอใจสิ่งนั้น ยกเว้นสิ่งดังกล่าวเป็นการกระทำอันผิดต่อพระธรรมบัญญัติของศาสนา ก็ให้กล่าวตักเตือนและตักเตือนเพื่อการแก้ไขทันที ทั้งนี้หากการตักเตือนนั้นบรรลุผลให้ผู้ที่กระทำดังกล่าว งกเว้น และสำนึกได้ แต่ถ้าการว่ากล่าวตักเตือนไม่บังเกิดผล เนื่องจากผู้ทำผิดไม่ยอมรับฟังและไม่สนใจใยดี ก็ให้สงบเงียบไว้ เพราะพูดออกไปก็ไร้ประโยชน์

8. หมั่นระลึกถึงพระเจ้า (อัลเลาะห์) ทั้งการกล่าวถึงพระนามของอัลเลาะห์ การนำอัลกุรอานมาอ่าน การวอนขอต่ออัลเลาะห์ และการใช้ปัญญาของตัวเองพิจารณาธรรมชาติต่าง ๆ รอบตัว เพื่อเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงความมีอยู่จริงของพระองค์

9. หมั่นไตร่ตรองถึงอำนาจและอำนาจภาพของอัลเลาะห์ พร้อมกับตั้งจิตสมาธิของตัวเองต่อพระองค์ตลอดเวลาไม่เคยลืมพระองค์ ไม่รู้สึกยึดกับสิ่งอื่นใดนอกจากพระองค์เท่านั้น จิตสำนึกของเราต้องถอนกลับออกจากความสนใจในสิ่งไร้สาระต่าง ๆ เช่น ความสนุกสนาน ความเสเพล การเกกมะเหรกเกเร

10. ต้องมีความสำนึกว่า อัลเลาะห์มีความสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด ในกรณีที่จะกระทำการหนึ่งตามคำชวนของเพื่อน แต่สิ่งนั้นขัดต่อคำสอนของพระเจ้า ก็จำต้องเลือกปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้า เว้นคำชมของเพื่อน แม้แต่บิดามารดาหากออกคำสั่งใด ๆ ที่ผิดต่อพระบัญญัติของอัลเลาะห์ก็ต้องวางเฉยคำสั่งของบิดามารดาไว้ก่อนและปฏิบัติตามพระธรรมของอัลเลาะห์โดยเคร่งครัด

11. อย่ายึดถือสิ่งใดนอกจากอัลเลาะห์ ไม่ว่าจะ เป็นวัตถุ ทรัพย์สิน มนุษย์ด้วยกัน หรือสิ่งใด ๆ ก็ตาม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้ยึดถือว่ามีอำนาจที่จะบันดาลสิ่งใดแก่ตัวเองได้ นอกจากอัลเลาะห์เพียงพระองค์เดียว

12. มีความนอบน้อมต่อมตัวเป็นนิสัยถาวร ซึ่งความนอบน้อมนั้นเกิดมาจากความกลัวเกรงในอำนาจบารมีของพระองค์อัลเลาะห์ หากไม่เกิดจากความกลัวบุคคลใด ๆ ไม่

13. มีความละอายต่ออัลเลาะห์ จนจิตใจมีความ

ละมุนละม่อมอ่อนโยนอย่างแท้จริง

14. วางแผนก่อการเข้ายวนของผลประโยชน์ใดๆ
 กวดยความยึดมั่นในพระเมตตาของคุณของอัลเลาะห์และมีความมอบหมายต่อพระองค์ พอใจใน
 รายได้จากอาชีพสุจริตที่ตัวเอง ประกอบอยู่ ให้ยึดว่าสิ่งนั้นเป็นโชคผลที่พระองค์อัลเลาะห์
 (ซุบห์) ทรงประทานให้ จะมากจะน้อยก็เป็นสิ่งประทานของพระองค์

จากจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาเรื่องมารยาทต่ออัลเลาะห์
 จะพบว่า นอกจากจะปลูกฝังให้เยาวชนมุสลิมปฏิบัติต่อพระผู้เป็นเจ้าโดยถูกต้องแล้ว ยังต้อง
 การให้นำแบบอย่างที่ดีขึ้นมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลทั่ว ๆ ไปในสังคม
 อีกด้วย

อนึ่ง ในส่วนของการจัดกิจกรรม ลือการเวียน ตลอดจนการ
 ประเมินผลของเนื้อหาแต่ละตอนมิได้มีการกำหนดไว้ในหลักสูตรหรือคู่มือครู ดังเช่นวิชา
 จริยศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ของกระทรวงศึกษาธิการ จากการออกไปศึกษา
 ภาคสนามเป็นเวลา 3 เดือนของผู้วิจัยในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง
 พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียน ตลอดจนการประเมินผลจะขึ้น
 อยู่กับครูผู้สอนเป็นหลัก ส่วนใหญ่ใช้วิธีบรรยายตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ การประเมินผลจะใช้
 วิธีตามทอมในสิ่งที่ครูได้สอนไปแล้ว

1.3 การปลูกฝังจริยธรรมของครอบครัวมุสลิม

โครงสร้างของครอบครัวซึ่งประกอบด้วยบิดา มารดาและบุตร ต่างมีหน้าที่และ
 บทบาทไปตามสถานภาพของตน บทบาทและหน้าที่เหล่านี้แต่ละสิ่งจะแตกต่างกันออกไป
 ดังเช่นสังคมชาวมุสลิมให้ความสำคัญของบิดา มารดา เป็นอย่างยิ่ง ระบบสังคมมุสลิม
 ได้ยกย่องความสำคัญของผู้ที่เป็นบิดา มารดาไว้ในฐานะสูงยากที่จะมีผู้ใดได้รับเกียรติเสมอ

¹ ประทีป สยามชัย, สารัตถะทางสังคมวิทยาการศึกษา (กรุงเทพมหานคร:
 โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2526), หน้า 118.

เหมือน ดังปรากฏในคัมภีร์อัล-กุรอาน ความว่า "และพระผู้อภิบาลของเจ้าได้ทรงบัญชาว่า สูเจ้าจงอย่าเคารพสักที่ผู้ใด นอกจากพระองค์เท่านั้น และจงทำความดีต่อพ่อ แม่ (ของตน)"¹

นั่นคือบิดา มารดาจะอยู่ในฐานะที่ควรแก่การบูชา ในขณะที่เดียวกันบิดา มารดา จะต้องมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรให้เรียนรู้ระเบียบแบบแผนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอบรมเลี้ยงดูบุตรซึ่งต้องสอนด้วยการปฏิบัติ บิดา มารดาจะต้องเตรียมตัวในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตน สำหรับครอบครัวชาวมุสลิมผู้เป็นบิดา มารดาจะต้องมีหน้าที่ในการเตรียมตัวที่จะเป็นบิดา มารดา ดังปรากฏในหะดีษบทหนึ่งว่า "ท่านอัยยูบรียะฮ์เราะฮ์ได้อธิบายว่า ท่านนบี (คือลา) ได้กล่าวว่า ทารกทุกคนเกิดมาด้วยธรรมชาติอันบริสุทธิ์ แต่พ่อแม่เป็นผู้ทำให้เขาเป็นยิว คริสต์ มะยูดี (บูซาไฟ)"

จากหะดีษดังกล่าว หมายความว่า เด็กทุกคนเกิดมาสะอาดเปรียบเสมือนผ้าขาว บิดา มารดา เป็นผู้ที่แต่งแต้มเติมสีให้ เด็กโตขึ้นจะเป็นคนดี คนชั่ว ก็เนื่องมาจากครอบครัว จากบิดา มารดา ซึ่งจัดเป็นสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว เขาและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า สายสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา คนเลี้ยงหรือบุคคลในครอบครัวของเด็กในวัยแรกของชีวิตนั้น เป็นรากฐานที่จะสร้างท่าที ความรู้สึก อุดมคติของเด็กที่มีต่อการดำรงชีวิตภายนอก และเป็นแบบอย่างชีวิตความเป็นอยู่บางอย่างบาง เรื่องที่ไม่มีสอนในโรงเรียน เป็นบุคคลแรกที่จะพิสูจน์ให้เด็กเห็นชัดถึงความประทับใจว่าสังคมที่น่าอยู่ บุคคลในสังคมน่าคบ น่าเชื่อถือ ความรู้สึกนี้จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมได้ดี ดังนั้นบิดามารดาจึงมีบทบาทมากในการอบรมเลี้ยงดูและจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบ ดังที่กล่าวไว้ในคัมภีร์อัล-กุรอาน ความว่า "สูเจ้ากล่าวซันมูนุญย์ในคุณธรรม แล้วสูเจ้าลืมตัวเอง (ไม่ปฏิบัติ) กระนั้นหรือ?"²

นั่นคือบิดา มารดา จะต้องเป็นแบบอย่างแก่บุตรตั้งแต่การดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น มารยาทในการกิน การดื่ม การเดิน การนอน การพูดจา การหักทลาย การปฏิบัติตน

¹อัล-กุรอาน บทที่ 17 โองการที่ 23.

²อัล-กุรอาน บทที่ 2 โองการที่ 44.

กับผู้อื่น ความสัมพันธ์กับญาติและบุคคลในครอบครัว ตลอดจนการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักปฏิบัติ 5 ประการของอิสลาม อาทิเช่น การนมาซ การถือศีลอด การระกะต เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติของเด็กจะเรียนรู้และเลียนแบบจากการปฏิบัติตนของบิดา มารดา อิสลามจึงสอนให้บิดา มารดา มีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูบุตร เพราะตามหลักการอิสลามถือว่าลูกทุกคนเป็นอามานะห์* เป็นของฝากที่พระผู้เป็นเจ้ามอบให้ไว้แก่บิดา มารดา ช่วงระยะเวลาหนึ่ง จึงเป็นหน้าที่ของบิดา มารดาจะต้องศึกษาเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยต่าง ๆ ด้วย จะได้เข้าใจว่าการอบรมเด็กนั้นยากที่จะวางกฎเกณฑ์ตายตัวลงไปได้ แต่มีหลักเกณฑ์อยู่ว่าจะต้องศึกษาธรรมชาติของเด็กให้เข้าใจ แล้วคิดหาทางแก้ไขว่าทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับเด็กแต่ละคนก็จะพบช่องทางในการอบรมเด็กให้เป็นคนดีได้

อนึ่ง ในการอบรมบ่มนิสัยบุตรนั้น เป็นหน้าที่ของบิดา มารดาที่จะต้องให้เป็นไปตามความวัยและควบคุมกันไปทั้งทางกายและใจ

ในเราะฮ์ บินตุ อับดุลอะซะฟูร์ ได้เสนอหน้าที่ของบิดา มารดา ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้เป็นไปตามวัยและควบคุมกันไปทั้งทางกายและใจ ดังรายละเอียดคือ¹

1. ให้สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม
2. ให้มีสุขภาพดี เช่น ให้ออกกำลังกาย ให้อาหารที่สะอาด
ประโยชน์ต่อสุขภาพ
3. ให้การศึกษา เพื่อให้เป็นคนดี มีสติปัญญาและมีอาชีพ (ที่ไม่ต้องห้าม)
ในอิสลาม
4. สอนให้ศรัทธาในอัลเลาะห์องค์เดียว ไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์เด็ดขาด
มีความอิตลาศ (บริสุทธิ์ใจ)
5. สอนให้มีความรับผิดชอบ ให้ดำรงคุณงามความดี
6. สอนให้มีความกตัญญู เช่น กตัญญูต่อพ่อ แม่

ในเราะฮ์ บินตุ อับดุลอะซะฟูร์, "การอบรมเลี้ยงดูเด็ก" อัล-บิฮาด
ปีที่ 21 ฉบับที่ 190 (กันยายน 2528): 37 - 38.

*อามานะห์ หมายถึงของฝาก, หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย, สิ่งที่อยู่ในความพิทักษ์

7. สอนให้มีความอดทน ชมโทสะ
8. สอนให้มีจรรยาบรรณ เช่น ให้อ่อนน้อม ถ่อมตน
9. สอนเรื่องความสะอาด เช่น เรื่องปัสสาวะทวาร
10. สอนให้ชักชวนผู้อื่นทำความดีและห้ามปรามความชั่ว
11. สโมสรให้เมื่อเขาถึงวัยอันสมควร

จากหน้าที่ของบิดา มารดา ดังกล่าวข้างต้น กล่าวได้ว่าอิสลามมุ่งให้ครอบครัว โดยเฉพาะบิดา มารดา อบรมบ่มนิสัยบุตรให้เป็นคนที่มีจริยธรรม และวางรากฐานทางบุคลิกภาพหรือลักษณะทั้งทางกายและจิตใจควบคู่กันไป นอกจากหน้าที่ดังกล่าวแล้ววิธีเลี้ยงเด็กให้เป็นคนดีจะต้องเลี้ยงด้วยวิธีสนองความต้องการของเด็กดังนี้คือ

1. ให้สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต

ในการให้สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตนั้น เมื่อแรกเกิดบิดา มารดาต้องรับสนองความต้องการของทารกจนเขามีความมั่นใจว่าถ้าต้องการอะไร บิดา มารดาจะรับทำให้อีกต้องได้แน่ ๆ หลังจากนั้นเมื่อบุตรโตขึ้น บิดามารดาจึงค่อยยืดเวลาสนองตอบให้ช้าลงบ้าง เพื่อฝึกให้รู้จักการรอคอย เช่น บุตรร้องหิวนมมารดาควรส่งเสียงปลอบโยนให้คอยหรือพอบุตรร้องจึงเริ่มชงนมให้โดยรีบเสียงซอกระแทกแก้ว ส่งเสียงปลอบให้เด็กรู้ว่าเดี๋ยวจะได้กินนม การสอนให้รู้จักคอยนั้นเป็นการเริ่มต้นปลูกฝังให้เด็กรู้จักมีความอดทนอันเป็นคุณธรรมประการสำคัญ

2. ให้ความรักความอบอุ่นใจ

ความรักเป็นอาหารทางใจที่ขาดไม่ได้ เช่นเดียวกับอาหารหวานคาวอื่น ๆ ถ้าบิดา มารดามีได้เลี้ยงเองหรือบิดา มารดาทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาความรัก เด็กจะเรียกร้องความรักจากบิดา มารดาด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งที่ง่ายและสลับซับซ้อน เช่น เหวาคือ ชน แกล้งน้อง ป่วย ขโมยเงิน เป็นต้น เพื่อเรียกร้องความสนใจ บิดา มารดา จึงต้องให้ความรัก ความอบอุ่นใจแก่บุตรและต้องให้เท่ากัน แสดงออกให้เหมือน ๆ กัน ดังที่ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลา) ได้กล่าวไว้ว่า "ท่านนุอมาน บินบะซีร์ ได้รายงานว่าคุณท่านรَسُولุลลอฮ์ (คือลา) ได้กล่าวว่า "จงปฏิบัติธรรมในระหว่างลูก ๆ ของพวกท่าน"¹

¹ในนี้เราะส บินตุ อับดุลเราะฮ์มาน, "การอบรมเลี้ยงดูเด็ก" อัล-มุฮาก, หน้า 44.

ฉะนั้นการเลี้ยงดูบุตรจึงเป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมอย่างสูง ต้องบังคับตนเองไม่ให้เอาแต่ใจคน ไม่เห็นแก่ตัว ออกทนและมีจิตใจที่จะทำประโยชน์แก่ผู้อื่นอย่างสูง การเลี้ยงดูเด็กอย่างสม่ำเสมอ จริงใจ นับเป็นรากฐานสำคัญที่จะสร้างจิตใจและบุคลิกภาพของเด็กให้สมบูรณ์ต่อไปข้างหน้า

3. ให้แบบอย่างในการดำเนินชีวิต

บิดา มารดา ญาติ และบุคคลในครอบครัว ตลอดจนผู้ใกล้ชิดอื่น ๆ ควรทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก เช่น เรื่องการพูดจาที่ดี พูดด้วยถ้อยคำไพเราะ อย่าหลอกเด็กหรือขู่ให้เด็กกลัว เพราะเจตนาจะให้เด็กหยุดชงน บิดามารดาจะต้องระวังอย่าพูดพล่อย ๆ อันจะเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เด็ก

นอกจากนี้จะต้องเป็นแบบอย่างในการแสดงออกทางอารมณ์ ไม่ว่าจะไม่ว่าไม่กล้าว่าความเมื่อโกรธ ให้แบบอย่างในการดำเนินชีวิต สอนให้มารดาเมื่ออายุ 7 ขวบ ให้เห็นการแต่งกายตามซอ้มังคัมของอิสลาม เช่น ผู้ชายไม่สวมผ้าไหม ไม่สวมเครื่องประดับที่ทำด้วยทอง ผู้หญิงแต่งกายมิดชิด เปิดเพียงใบหน้า มือและเท้า เมื่อออกนอกบ้านหรือมีผู้อื่นมาที่บ้าน คำรงการนมาชและนมาชกัน ๆ เวลา ถือคือลอคครบถ้วน มีคุณธรรม มีมารยาทในการรับประทานอาหาร ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัว เช่น การแบ่งหน้าที่ช่วยกันทำงานบ้าน การนมาชพร้อมกัน การรับประทานอาหารพร้อม ๆ กัน เป็นต้น

อันึงการวางตัวที่เหมาะสมของบิดา มารดาและบุคคลในครอบครัว การแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัวด้วยเหตุผล จะเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูและเลียนแบบเพื่อนำไปใช้ในวัยที่ตนเองเป็นผู้ใหญ่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เด็กจะเรียนรู้ได้จากครอบครัวของเขาเท่านั้น

4. ให้เด็กเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

ผู้ใหญ่ควรรับฟังเด็ก ยอมรับว่าเด็กคือคน ๆ หนึ่ง มีสมอง มีร่างกาย มีชีวิตจิตใจ มีความคิดและความต้องการเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ จึงต้องให้โอกาสเด็กเป็นตัวของตัวเอง ผู้ใหญ่ต้องทำให้กว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก เพราะถ้าผู้ใหญ่ไม่สนใจเด็กจะรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความหมาย ไม่มีใครรัก แต่ถ้าได้รับความสนใจเด็กจะรู้สึกว่าตนเองมีค่า ความรู้สึกเช่นนี้จะหล่อหลอมกล่อมเกลาให้เด็กมองผู้อื่นในแง่ดี ดังนั้น

การที่บิดา มารดาและผู้ใหญ่อ่อนโยน เอาใจใส่ยอมรับทั้งอย่างจริงจังและไม่มีโทษ เด็กจะค่อย ๆ ซึมซับเอาความดีงามเหล่านี้ไว้ เป็นลักษณะของตน ความยุ่งยากภายในครอบครัวก็จะไม่เกิดขึ้น

5. อบรมสั่งสอนและกระตุ้นให้ประพฤติในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม

นอกจากการเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว บิดา มารดาหรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดควรพูดคุย แนะนำส่งเสริมให้ประพฤตินิสัย สอนเรื่องคุณธรรม ไม่ควรรอไว้ให้โรงเรียนเท่านั้นเป็นผู้สอน เพราะเด็กสามารถรับรู้เรื่องคุณธรรมได้ตั้งแต่เยาว์วัย และจะได้รับสมบูรณ์เมื่ออายุ 8-10 ขวบ¹ และเมื่อเด็กสามารถประพฤติได้ตามที่สอน เช่นมีความขยัน มีความซื่อสัตย์ ออกทน พุดจาไพเราะหรือกระทำความดีต่าง ๆ ควรให้กำลังใจ ให้รางวัล แต่รางวัลไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของเงินทองเสมอไป ควรเป็นคำชมเชยบ้าง การแสดงออกทางสีหน้าบ้าง การให้รางวัลเป็นสิ่งของหรือเงินทองทุกครั้งเป็นการคิดลึบนั่นเอง ผลสุดท้ายจะปลูกฝังนิสัยที่ไม่ดีแก่เด็ก เมื่อทำอะไรแล้วต้องได้รับผลตอบแทน เช่นจะนมามากก็ต้องให้เงิน ควรสอนให้เด็กรู้ว่าความช่วยเหลือบิดา มารดาทำงาน การหว่านน้ำให้คาคิม หรือรับของไปเก็บเมื่อบิดา มารดาเหนื่อยกลับมาจากทำงาน การถือศีลอด ฯลฯ เป็นความดีและหน้าที่ไม่จำเป็นต้องให้รางวัล ควรอธิบายให้ทราบว่าสิ่งที่เป็นหน้าที่เมื่อเขาทำได้ก็เท่ากับเป็นผลเมืองดี เป็นคนดี การตอบแทนคือความภูมิใจในตนเองที่สามารถทำหน้าที่ได้ แต่ถ้าทำไม่ทันน่าจะเกิดความละอายใจมากกว่า

6. อบรมตักเตือนเมื่อประพฤตินิด

จากคัมภีร์อัล-กุรอาน ความว่า "สุเจ้าเป็นหมู่ชนที่ดียิ่งที่ถูกอุทิศขึ้นสำหรับมนุษยชาติ สุเจ้ากำชับการดีและห้ามปรามการชั่ว"²

¹Jean Piaget, อังโน คณะจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กลวิธีสอนจริยศึกษาและการสอดแทรกคุณธรรมในการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สภาผู้ทรงคุณวุฒิในพระบรมราชูปถัมภ์, 2527), หน้า 56.

²อัล-กุรอาน บทที่ 3 โองการที่ 109.

กล่าวได้ว่าอัลเลาะห์ ทรงประสงค์ที่จะกำชับให้มุสลิมกระทำแต่ความดี ละเว้นจากความชั่ว และต้องเริ่มตั้งแต่ในครอบครัวก่อนโดยเฉพาะบิดา มารดา ต้องมีบทบาทมากในการประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ลูก ๆ และคอยตักเตือนอยู่เสมอ เพราะการตักเตือนของบิดา มารดาหรือผู้ใหญ่ที่อายุน้อยและสม่ำเสมอจะค่อย ๆ กลายเป็นคำเตือนที่เด็กใช้เตือนตนเองในที่สุด ทั้งบันทึกของอิหม่ามญะมาล (คือลา) กล่าวว่า "ไม่มีอะไรที่บิดา มารดาพึงให้แก่ลูกจะประเสริฐยิ่งกว่าจริยธรรมที่ดีงาม"¹

7. ให้อ่านอัลกุรอานและหน้าที่

ในเรื่องความรับผิดชอบต้องเริ่มสอนตั้งแต่การรับผิดชอบเรื่องส่วนตัวของเด็กก่อน เช่น เรื่องเสื้อผ้า รองเท้า การใช้จ่ายส่วนตัว เรื่องการไปโรงเรียนไม่หนีโรงเรียน เรื่องทำการบ้าน เป็นต้น ในการสอนให้รับผิดชอบงานภายในบ้านควรสอนให้เหมาะสมสมควรแก่เพศและวัย และทุกคนในครอบครัวควรมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งที่ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลา) กล่าวไว้ว่า ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบและจะถูกไต่สวนตามหน้าที่ที่รับผิดชอบนั้น

8. สอนให้อ่านอัลกุรอาน

เด็กทุกคนควรได้รับการอบรมสั่งสอนเรื่องคุณธรรม ระเบียบวินัย และ บิดามารดาควรมีบทบาทที่สำคัญในการอบรมสั่งสอน อบรมว่าสิ่งใดที่ควรกระทำสิ่งใดที่ไม่ควรกระทำ โดยธรรมชาติเด็กจะรับรู้เรื่องคุณธรรมที่เกี่ยวกับอุกมคคิและมโนธรรม ตั้งแต่เยาว์วัยและจะได้รับสมบูรณ์เมื่ออายุ 8-9 ขวบ จึงไม่ยากเกินความสามารถที่บิดา มารดาหรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดจะฝึกระเบียบและวางขอบเขตที่เหมาะสม ฝึกให้มีสติเท่าที่ควรใจ ใ้มีคุณธรรมให้อ่านอัลกุรอาน

จากวิสัยอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เป็นคนที่กล่าวมาทั้ง 8 ประการ จะพบว่า บิดา มารดา ตลอดจนผู้ปกครองนับว่ามีอิทธิพลต่อการปลูกฝังให้เด็กในความดูแลมีคุณลักษณะ

¹ ฟูตีเราะฮ์ บินตุ อับดุลอะซะฟุร, อิสลาม-ธรรมเนียมแห่งชีวิต (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญผล, 2525), หน้า 129.

บุคลิกภาพที่ดี มีลักษณะนิสัยที่ดี มีคุณธรรม โดยเฉพาะการปลูกฝังจริยธรรมเด็กจะเริ่มรับรู้ได้ตั้งแต่เขาร่ำวัยและรับรู้ได้อย่างสมบูรณ์เมื่ออายุ 8-10 ขวบ อันเป็นวัยที่อยู่ในระหว่างความรับผิดชอบและใกล้ชิดกับบิดา มารดา ตลอดจนผู้ปกครองที่เลี้ยงดู ฉะนั้นเด็กวัยนี้จึงรับแบบอย่างในสิ่งที่ตนรับรู้และคนเห็นในชีวิตประจำวันมาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต และจะมีอิทธิพลต่อตัวเด็กเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นบิดา มารดาจึงควรได้เห็นความสำคัญของตนและพยายามปลูกฝังและถ่ายทอดสิ่งที่ตั้งมาให้แก่บุตรของตนเพื่อให้เขาสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยเฉพาะครอบครัวชาวมุสลิม ซึ่งมีความผูกพันอยู่กับศาสนา มีคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต บิดา มารดาหรือผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ในกรอบระเบียบของศาสนา ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดียอมส่ง ผลต่อบุตรหลานให้เป็นคนที่มีศีลธรรม จริยธรรม และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

1.4 การปลูกฝังจริยธรรมของมัสยิดในชุมชนมุสลิม

มัสยิด เป็นศาสนสถานในศาสนาอิสลาม ซึ่งมุสลิมใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน และมีหน้าที่ค่านอื่น ๆ อีก อาทิเช่น

1. เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ เคาะฟักที่ค่อองค้อลเลาะฮฺ (ซุบห์) โดยมุสลิมจะใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติกรรมวาสนาประจำวัน วันศุกร์ และนมาซร่วมกัน อ่านคัมภีร์อัล-กุรอาน และกล่าววาลีกถึงอัลเลาะฮฺตั้งแต่เด็กตลอดถึงผู้ใหญ่ เป็นสถานที่ให้การอบรมเยาวชน ตลอดจนผู้ใหญ่โดยผ่านทางคุฏบะฮฺ*

2. เป็นสถานับการศึกษาที่จะให้ความรู้ค่านศาสนาและอื่น ๆ กล่าวได้ว่าเป็นสถานที่แห่งแรกในการให้การศึกษาแก่มุสลิมในวันศุกร์

* คุฏบะฮฺในวันศุกร์ เป็นการอบรมประจำสัปดาห์เกี่ยวกับกิจกรรมทุกอย่างที่ผูกพันกับชีวิตมนุษย์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า คำอบรมหรือคุฏบะฮฺจะกล่าวโดยอิหม่ามหรือคอเค็บหรือผู้ได้รับมอบหมายก่อนการนมาซวันศุกร์ ซึ่งเป็นสิ่งบังคับสำหรับชายในการนมาซ การฟังคำอบรมเพื่อนำไปอบรมคนในครอบครัวต่อไป

3. เป็นเสมือนสภาพที่ปรึกษาในปัจจุบัน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ หรืออภิปรายปัญหาที่น่าสนใจ

4. เป็นเสมือนศาลใช้เป็นที่พิพากษาความเป็นคดี พิจารณาตัดสินปัญหา แก้ปัญหาให้แก่ประชาชน

5. เป็นที่พักอาศัยของผู้เดินทาง และผู้ต้องการความช่วยเหลือ

6. เป็นศูนย์ของการเผยแพร่อิสลาม

7. เป็นสถานที่ทำหน้าที่เก็บและแจกจ่ายชะกาตและการบริจาคอื่น ๆ

8. เป็นสถานที่พบปะกันของคนในชุมชน

9. เป็นที่สงบอารมณหรือทำสมาธิ

จากหน้าที่ต่าง ๆ ของมัสยิดที่กล่าวมาเป็นสิ่ง เชบนี้แสดงถึงความสำคัญของมัสยิดที่มีต่อชุมชน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นโดยเฉพาะการพัฒนา "คน" เป็นประการสำคัญ ฉะนั้นมัสยิดนอกจากจะเป็นศูนย์รวมศรัทธาของมวลมุสลิมแล้ว ยังให้บริการแก่สังคมและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แต่การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้มากขึ้นเท่าใดย่อมขึ้นอยู่กับผู้นำของมัสยิดนั้นคืออิหม่าม เพราะมัสยิดคืออาคาร ซึ่งตัวของอาคารไม่สามารถจะทำหน้าที่อันใดใดนอกจากตัวบุคคลจะช่วยทำให้มัสยิดเกิดหน้าที่หรือมีบทบาทขึ้นมา ซึ่งหากมัสยิดใดมีอิหม่ามที่เป็นผู้นำที่ดี สามารถทำให้มัสยิดมีบทบาทหน้าที่ในค่านต่าง ๆ เช่น ศาสนา การศึกษา เศรษฐกิจและสังคมได้ย่อมเป็นการพัฒนาชุมชนและบุคคลได้อย่างดี

อนึ่งผู้นำเกี่ยวกับศาสนิกชนทางศาสนาอิสลาม คืออิหม่าม คอตีบ (ผู้ช่วย) และบิลาล ในจำนวนผู้นำเหล่านี้อิหม่ามมีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นผู้มีหน้าที่ประกอบพิธีต่างๆ ของชีวิตให้ชาวบ้านที่เป็นมุสลิม ส่วนผู้ช่วยมีหน้าที่ช่วยในการทำพิธีสวดมนต์ที่มัสยิดในวันศุกร์ และในการทำพิธีทางศาสนาในโอกาสต่าง ๆ เช่น การแต่งงาน การตาย กับทำหน้าที่แทนอิหม่ามเมื่ออิหม่ามไม่อยู่ และสังคมมุสลิมปัจจุบันกำหนดให้กิจกรรมมัสยิดเป็นตัวแทนของกลุ่มชาวบ้านมุสลิมในการช่วยกิจการของมัสยิดเพิ่มขึ้น สำหรับอิหม่ามอำเภอกุฉินารายณ์ที่จะให้คนประพฤติเคร่งครัดทางศาสนาในชีวิตประจำวันนั้นไม่มี มีแต่การสั่งสอนตักเตือนและว่ากล่าวตามสมควร¹ และจากการอยู่ในศีลธรรมของอิหม่ามนั้น จะเป็นแบบ

¹พิทยา สายหู, รายงานการศึกษาลักษณะผู้นำท้องถิ่นในเขตพัฒนาภาคใต้ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2510), หน้า 70.

อย่างมาทางดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชนให้เป็นผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมอันดีงาม ฉะนั้น ผู้ที่เป็นอหัมมำจะต้อง เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูงมากในเรื่องของความเป็นอยู่และการกระทำของคนในชุมชน ซึ่งต้องใช้ความพยายามอย่างมากที่จะทำให้บุคคลในชุมชนเลิกประพฤติผิด และหันมาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามถูกต้องตามศาสนบัญญัติ¹ และต้อง เป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อชุมชนในอันที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนหรือสังคมให้ดีขึ้น พัฒนาขึ้น

นอกจากอหัมมำจะเป็นบุคคลที่สำคัญในอันที่จะพัฒนาชุมชนและพัฒนาคนแล้วยัง ตำแหน่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าอหัมมำอีก คือคอคีบ คอคีบเป็นตำแหน่งผู้ช่วยเพื่อแบ่งเบาภาระของอหัมมำ หน้าที่ประจำคือ เป็นผู้ธรรมสั่งสอนสัปบุรุษ^{*} โดยผ่านการอ่านคฎบะฮฺ ในวันศุกร์และวันอื่น ซึ่งจากคอคีบมาเป็นหน้าที่ของอหัมมำ อย่างไรก็ตามในการเลือกผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนี้ควร เลือกผู้ที่มีความรู้ทั้งทางศาสนาและทางโลก เพื่อจะได้แสดงคฎบะฮฺ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือสามารถนำศาสนาบัญญัติในเรื่องต่าง ๆ มาสอน มาอธิบาย โดยประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันและเหตุการณ์ของโลกด้วยสำนวนภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ ซึ่งหากคฎบะฮฺในแต่ละวันศุกร์มี เนื้อหาสาระย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะในแต่ละวันศุกร์จะมีมุสลิมมาร่วมนมาซและฟังคฎบะฮฺเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็น หน้าที่ที่จำเป็นสำหรับชายทุกคนที่จะต้อง ไปมีสยิดในวันดังกล่าว ดังปรากฏในคัมภีร์อัล-กุรอาน ความว่า

บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย เมื่อใดมีเสียง (อะซาน) ร้องเรียก สำหรับการ นมาซในวันศุกร์ ก็จงรีบเร่งสู่การรำลึกถึงอัลเลาะห์ และจงละการ ค้าขายนั้นเป็นการดีกว่า สำหรับผู้เจ้า ฉาสุเจ้ารู (คุณค่าของการนมาซ รวมในวันศุกร์)²

¹อัลวาและคัลฟา คัล อ่างใน เสาวนีย์ จิภคหมวก, "หน้าที่ของมัสยิดต่อ สังคมในภาคกลาง, " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทระดับโท ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 59.

²อัล-กุรอาน บทที่ 62 โองการที่ 9.

*สัปบุรุษ หมายถึง บรรดาชายผู้มาทำนมาซ ณ มัสยิดในวันศุกร์

และจากวจนะของท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลา) ที่ว่า
 ญุมอะฮฺ (การนมาซวันศุกร์) นั้น เป็นหน้าที่อันจำเป็นแก่มุสลิมทุกคนใน
 รูปของญุมอะฮฺ (การนมาซรวมกัน) เว้นแต่บุคคล 4 ประเภท คือ บ่าว,
 หญิง, เด็ก และผู้อยู่ป่วย¹

อย่างไรก็ตาม บุคคลดังกล่าว เช่น เด็กและผู้หญิงหากต้องการไปนมาซญุมอะฮฺ
 ย่อมทำได้หากได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองหรือสามีแล้ว ทั้งนี้เพราะท่านศาสดามุฮัมมัด
 (คือลา) ได้เคยกล่าวไว้ว่า "จงอย่ากีดกันบ่าว หญิงของอัลเลาะฮฺ จากมัสยิดแห่ง
 อัลเลาะฮฺ"²

ในการนมาซวันศุกร์ซึ่งเป็นการนมาซรวมนี้นับว่าก่อให้เกิดผลดีแก่ชาวมุสลิมเป็น
 อย่างมาก อาทิเช่น การไปนมาซรวมกันที่มีสติของ คนในหมู่บ้านเป็นการแสดง ความพร้อม
 เฝียง ความสามัคคีกลมเกลียว สร้างสัมพันธ์ภาพความเป็นพี่น้องกัน ตลอดจนเป็นการ
 อบรมจิตใจให้ความรู้ความคึกแก่ชายในฐานะที่ต้อง เป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่ที่จะต้องอบรม
 สั่งสอนบุคคลในครอบครัว อนึ่งญุมอะฮฺนอกจากจะมีในทุกวันศุกร์แล้ว ยังมีในวันอิติลิตีรี
 (ออกบวช)* และวันอิติลอิฎฮา (ออกฮัจญ์)** อันเป็นวันที่มุสลิมทั้งชายหญิง เด็กและผู้ใหญ่
 ไปร่วมนมาซ ฟังญุมอะฮฺ พบปะสังสรรค์กันที่มีสติ สำหรับผู้ที่รับฟังคำอบรม (ญุมอะฮฺ)
 จากคอตีบในโอกาสต่าง ๆ ดังกล่าว จะมีข้อห้ามที่สำคัญประการหนึ่ง คือการห้ามพูดคุยกัน
 อันเป็นระเบียบที่จะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จากหน้าที่ดังกล่าวคอตีบจึง เป็นผู้หนึ่งที่มีความ
 สำคัญต่อชุมชนมุสลิมทั้งผู้ใหญ่และเด็กอย่างมากคนหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้เจริญหรือมี
 ความก้าวหน้าขึ้น ให้มุสลิมปฏิบัติตนเป็นมุสลิมที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้โดยผ่านทาง
 การอบรมสั่งสอนในเนื้อหาของญุมอะฮฺ แม้ว่าเนื้อหาของส่วนรวมของญุมอะฮฺจะมาจากคัมภีร์
 อัล-กุรอาน ตลอดจนสุนนะห์ของท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลา) แต่อิสลามมิใช่เป็นเพียง

¹ เสาวนีย์ จิตต์พวง, วัฒนธรรมอิสลาม, หน้า 228.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 229.

* อิติลิตีรี คือวันฉลองที่เสร็จจากการถือศีลอด นิยมเรียกว่าออกบวช

** อิติลอิฎฮา คือวันแห่งการพลีชีพเพื่อพระเจ้า นิยมเรียกว่าวันออกฮัจญ์

รูปแบบของศาสนา หากแต่เป็นระบอบแห่งการดำเนินชีวิต ฉะนั้นถ้าผู้มีบทบาทสำคัญใน มัสยิด อาทิ อิหม่าม คอตีบฯ ได้อบรมปลูกฝังศีลธรรมจรรยา และปฏิบัติตนให้เป็นแบบ อย่างที่ดีแล้ว ชุมชนมุสลิมนั้น ๆ ย่อมเป็นชุมชนที่ประกอบไปด้วยพลเมืองที่ดีและมีคุณธรรม

โดยสรุปจากการปลูกฝังจริยธรรมของมัสยิดในชุมชนมุสลิม กล่าวได้ว่ามัสยิดนอก จากจะเป็นศาสนสถานที่สำคัญในศาสนาอิสลามและมีหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา ทางด้านสังคมและทางด้านเศรษฐกิจ ฯลฯ แล้ว ยังมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังจริยธรรม แก่บรรดาชาวมุสลิม โดยผ่านหลักปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งได้แก่การนมาซและการ เข้ารับการอบรมมิมนีสัยในมัสยิด จากการฟังคุฏบะฮ์ก่อนการนมาซในทุกวันศุกร์ซึ่งเป็นวัน สำคัญทางศาสนาของชาวมุสลิม โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ในคุฏบะฮ์จะนำมาจากคัมภีร์อัล-กุรอาน และสุนนะห์ของท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลลา) แต่ทั้งนี้ก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาวมุสลิมได้ประพฤติ ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติของศาสนาและอยู่ในกรอบระเบียบของศีลธรรมจรรยาอัน เป็นรากฐานที่สำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมอันดีงาม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็น ปกติสุข

ตอนที่ 2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนมุสลิม ตำบลลุมพินี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศาสนาอิสลามได้เริ่มเข้าสู่ประเทศไทยในราวคริสต์ศตวรรษที่ 13 ในสมัย กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ได้เข้ามาเผยแพร่ทางภาคใต้ของประเทศไทยโดยชาวอาหรับ และอินเดียที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร และติดต่อกับค้าขาย¹ นอกจากนั้นศาสนาอิสลาม ยังได้ถูกนำเข้ามาเผยแพร่ทางภาคเหนือของประเทศไทยอีกทางหนึ่ง โดยชาวจีนมุสลิมที่ อพยพเข้ามาในประเทศไทยหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ศาสนาอิสลามได้เริ่มมีรากฐานที่มั่นคงยิ่งขึ้น และเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมา ค่ายพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทย ดังจะเห็นได้

¹กระทรวงการต่างประเทศ, ชาวไทยมุสลิม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พระจันทร์, 2521), หน้า 3.

ว่าในสมัยของพระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2133-2148) ตำแหน่งเสนาบดี
 ทางการคลังและการท่าเรือนั้น นิยมใช้ชาวเปอร์เซียและเป็นประเพณีสืบต่อมาตลอดสมัย
 ออยุธยาและธนบุรี อีกทั้งประเทศไทยมีประเพณีการส่งทูตไปเจริญพระราชไมตรีกับประเทศ
 อื่น ๆ เมื่อมีความสัมพันธ์ทางการค้าและทางไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ
 อาทิ อิหร่านหรือเปอร์เซีย ตุรกี จีนเคีย เป็นต้น ย่อมเปิดโอกาสให้พ่อค้าชาวมุสลิม
 เหล่านี้เข้ามาทำการค้าขายในประเทศ และบางคนได้เข้ารับราชการ ได้รับตำแหน่งที่สำคัญ
 ไปก็มี อาทิเช่น เฉากะหมัก เป็นต้น นอกจากนี้ประเทศไทยยังเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์
 และมีสินค้าต่าง ๆ ที่เขาคองการ ทั้งยังตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศได้ควย เนื่องจากได้
 รับพระบรมโพธิสมภารเป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น มุสลิมคลองบางหลวง บางกอกน้อย
 บางอ้อ และหมู่บ้านบางแห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น ก็เชื่อกันว่าเขาเหล่านั้นสืบ
 เชื้อสายมาจากชาวต่างประเทศที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในสมัยแรก¹

จากรายงานผลการวิจัยเรื่อง "บทบาทมุสลิมในปลายอยุธยา-ธนบุรี พ.ศ. 2300-2325"
 โดย เพ็ญศรี กาญจนมัย และ นันทนา กบิลกาญจน์ กล่าวว่า ชาวมุสลิมที่อยู่ในประเทศ
 ไทยนั้น สืบเชื้อสายมาจาก 2 ทางด้วยกัน เป็นส่วนใหญ่คือ

๑. ชาวมุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากชาวเปอร์เซีย หรือชาวอิหร่านหรือ
 ชาวอาหรับมีอยู่มากตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันยังคงตั้งรกรากกันอยู่ที่
 ตำบลหัวแหลม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง
 นั้น ส่วนใหญ่อพยพมาอยู่ที่ภาคกลาง ทั้งภูมิลำเนาอยู่แถวบางเขน บางอ้อ
 บางกอกใหญ่ บางกอกน้อย เป็นต้น ชาวมุสลิมกลุ่มนี้แต่เดิมเราเรียกว่า
 "แขกแพ" หรือ "แขกเทศ" เพราะในสมัยกรุงศรีอยุธยาชาวมุสลิมกลุ่มนี้มักตั้งบ้าน
 เรือนเป็นแพอยู่ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบอาชีพทางการค้าเป็นหลัก
 และรับราชการในตำแหน่งสำคัญก็มีอยู่หลายท่านด้วยกัน พวกนี้มีถิ่นบดือนิกาย
 สุหนี่ ส่วนที่เป็น "แขกเจ้าเรือน" หรือผู้ที่นับถือนิกายชีอะห์ก็มีอยู่บางตั้งแต่สมัย

¹คำบรรยายของ ดิเรก กุดศิริสวัสดิ์, "Islam and a Brief Account
 of Muslims in Thailand" อังโน เพ็ญศรี กาญจนมัย และ นันทนา กบิลกาญจน์
 "บทบาทมุสลิมในปลายอยุธยา-ธนบุรี พ.ศ. 2300-2325" รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์, 2521, หน้า 9. (อัคราเนา)

กรุงศรีอยุธยา และได้อพยพมาอยู่ที่ธนบุรีเมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่สอง ปัจจุบันตั้งบ้านเรือนอยู่แถว "มัสยิดมกุฏธรรม" ซอยภูมิ เจริญพาสน์ ฝั่งธนบุรี

2. ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในภาคกลาง ปัจจุบันมีภูมิลำเนาอยู่ในแถบธนบุรี ปากเกร็ด คลองตะเคียนในอำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอื่น ๆ เช่น ตราด ชลบุรี (บางละมุง) และระยอง เป็นต้น นับเป็นชาวไทยมุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากชาวปัตตานีที่อพยพเข้ามาในไทยตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ และมีอยู่บางทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นชาวมุสลิมที่อพยพมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ชาวมุสลิมกลุ่มนี้มักเรียกชื่อกันตามภาษาชาวบ้านว่า "แขกตานี"¹

สำหรับความเป็นมาของชาวไทยมุสลิม คำวลุ่มพลี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น ไก่กล่าวไว้ในประวัติของมัสยิดมกุฏธรรมมาล คำวลุ่มพลี ซึ่งเป็นมัสยิดที่เก่าแก่กว่า 100 ปี สรุปไต่กล่าวคือ²

มีพ่อค้าชาวเปอร์เซียมีนามว่านายสุเซ็น เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในสมัยพระนเรศวรมหาราช ไทพำหนาที่เป็นที่ปรึกษาของขุนนางทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจการค้า และอาสาออกศึกเมื่อยามมีศึกสงคราม นายสุเซ็น ได้แต่งงานกับสตรีไทยอันมีถิ่นฐานอยู่บ้านสระบัว (ปัจจุบันชื่อตำบลลุ่มพลี) และได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้านสระบัวตลอดมา นายสุเซ็นมีบุตรชายชื่อนายมูस्ताฟา เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดและได้ส่งไปเรียนวิชาการทางศาสนา ณ ประเทศอียิปต์ ต่อมานายสุเซ็นได้ถึงแก่กรรม นายมูस्ताฟาเป็นบุตรโอรสที่มีความรู้ที่เรียนมาสั่งสอนลูกหลานภายในตระกูลของตน ต่อมานายมูस्ताฟาและบุตรหลานได้รวมกันสร้างมัสยิด (สถานที่นมาซ) ขึ้นในหมู่บ้านสระบัวเป็นเรือนไม้เล็ก ๆ หลังคามุงกระเบื้องดินเผา จำนวน 1 หลัง เป็นสถานที่

¹ เพ็ญศรี กาญจนมัย และ นันทนา กนิลกาญจน์, มทบาทมุสลิมในปลายอยุธยา-ธนบุรี พ.ศ. 2300-2325 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521), หน้า 16-17.

² บุญสม วงษ์สุทิน, "ประวัติของมัสยิดมกุฏธรรมมาล" อนุสรณ์งานเปิดป้ายและเฉลิมฉลองอาคารมัสยิดมกุฏธรรมมาล (กรุงเทพมหานคร: นิตกรเจริญการพิมพ์, 2523), หน้า 1-2.

ประกอบศาสนกิจ ปัจจุบันโคกคูรีและสร้างอาคารมัสยิดใหม่ขึ้นแทน คือ
มัสยิดนุรุลยะมาล

ในปี พุทธศักราช 2310 กรุงศรีอยุธยาได้เสียกรุงครั้งที่สุดท้าย ครั้นนี้พม่า
โคกกวักตอนคนไทยไปเป็นเชลยเป็นจำนวนมาก ส่วนที่เหลือโคกหลบซ่อนกระจัด
กระจายไปในที่ต่าง ๆ ทั้งยังโคกทำลายเผาผลาญบุขนิยสถานเสียหายยับเยิน
เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินทรงกู้อิสรภาพบ้านเมืองอยู่ด้วยความสงบ ทรภะกุลนาย
ชูเซ็นไม่ปรากฏหลักฐานว่ายังมีเหลืออยู่หรือไม่ เป็นแต่เพียงสันนิษฐานว่ากลุ่ม
ชาวไทยมุสลิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านสระบัวคงจะเป็นลูกหลานในทรภะกุลนายชูเซ็น
บาง โดยสันนิษฐานจากการนับถือศาสนาอิสลาม

ต่อมาในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้มุสลิมจากเมืองตานีและหัวเมืองปักษ์ใต้เข้ามาตั้งรกรากและทำมาหากินอยู่ใน
ที่ต่างๆ เช่น พระประแดง จังหวัดเพชรบุรี กรุงเทพฯ และพระนครศรีอยุธยา
เป็นคน โดยเฉพาะที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดมีอยู่บริเวณ
ลำคลองตะเคียน บริเวณหน้าท่าทราย (ตำบลปากกระดานในปัจจุบัน) บริเวณ
บ้านสระบัว (ตำบลลุมพินีในปัจจุบัน)

อนึ่งสาเหตุการอพยพชาวไทยมุสลิมจากเมืองตานีมาไว้ภาคกลาง มีสาเหตุที่
ควรแก่การกล่าวถึงคือ

ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปีพุทธศักราช 2328¹ พระเจ้า
อังวะประจักษ์ได้ยกทัพใหญ่เข้ามาตีเมืองไทยหลายทาง บรรดาหัวเมืองปักษ์ใต้ตั้งแต่เมือง
ชุมพรลงไปได้เสียแก่พม่า เว้นแต่เมืองฉวางที่ท้าวเทพกษัตรีและท้าวศรีสุนทรรักษาไว้ได้
ต่อมาเมื่อกองทัพไทยรบชนะพม่าที่เข้ามาทางเมืองกาญจนบุรี และที่ลงมาทางเหนือแตก
กลับไป พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวร
มหาสุรสิงหนาทเป็นแม่ทัพยกไปปราบปรามพม่าที่มารุกรานทางปักษ์ใต้ ครั้นถึงเมืองสงขลา
ทราบว่าเมืองปัตตานีก่อการจลาจล จึงโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระกระแสรับสั่งไปถึงพระยา
ปัตตานีว่าให้มายอมขึ้นแก่กรุงเทพฯ เหมือนแต่ก่อน พระยาปัตตานีไม่ยอม จึงโปรดเกล้าฯ
ให้พระยาตากใหม่เสนาห์ภูธร (ทองอิน) พระยาพิทลุง (ทองขาว) หลวงสุวรรณเทวี

¹ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 3 (พระนคร: องค์การตำราสุสกา, 2506),

(บุญชู) และปลัดจนะ (ขวัญชัย) ยกทัพไปตีเมืองปัตตานี ในปี พ.ศ. 2329 จึงสามารถเข้ายึดเมืองปัตตานีได้ กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทจึงได้ทรงแต่งตั้งทวนกูระบีดินเป็นเจ้าเมือง การยึดเมืองปัตตานีไว้ได้ในครั้งนี้ กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทได้ทรงให้กวาดต้อนครอบครัวและเครื่องศาสตราวุธรวมทั้งปืนใหญ่ที่ได้รับพระราชทานนามว่า "พระยาตานี" ไปไว้ ณ กรุงเทพฯ อีกด้วย¹ เสด็จที่นำขึ้นมาด้วยในครั้งนี้นับเป็นจำนวนมาก และได้แยกให้อาศัยอยู่ตามที่ต่าง ๆ หลายแห่ง ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณรอบ ๆ ชานกรุง เช่น ที่ชนบุรีบริเวณสี่แยกบ้านแขก รอบ ๆ ชานกรุงฯ คือในบริเวณทุ่งครุใน อำเภอบางพลี บางคอแหลม มหาสารคาม พระโขนง คลองตัน มีนบุรี หนองจอก ภาคกลางที่จังหวัด นครนายก ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี อยุธยา นนทบุรี ที่ตำบลท่าอิฐ² และภาคใต้ที่จังหวัด สุราษฎร์ธานี ตำบลท่าทอง³ และนครศรีธรรมราช

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีการอพยพเชลยชาวปัตตานีขึ้นมาไว้ในภาคกลางถึงสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2329 และครั้งต่อมา พ.ศ. 2334⁴ สาเหตุของการอพยพโยกย้ายและขึ้นมาในครั้งนี้เนื่องมาจากพระยาตานีคบคิดกับโต๊ะชาห์คิงในการก่อกบฏ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดฯ ให้พระยากลาโหมราชเสนายกทัพลงไปปราบ เมื่อปราบกบฏเมืองปัตตานีแล้วจึงได้ขนเอาเชลย

¹กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติศาสตร์จังหวัดภาคใต้ นราธิวาสปัตตานี ยะลา สตูล (ยะลา: โรงพิมพ์คุรุสัมพันธ์มณฑลภาคศึกษา 2, 2508), หน้า 26.

²ศิริเรก กุลสิริสวัสดิ์, ความสัมพันธ์ของมุสลิมทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีไทยและสำนวนกวีสมัยสุลัยมาน (พระนคร: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2517), หน้า 77.

³สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์, และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ศาลันตมเด็จพระนคร (พระนคร: องค์การตำราของตุรุษสภา, 2515), หน้า 295.

⁴ประชุมพงศาวดาร, ภาคที่ 2, หน้า 30.

ชาวปัตตานีขึ้นมาภาคกลางอีกเป็นครั้งที่ 2

การนำเชลยชาวปัตตานีขึ้นมาไว้ที่ภาคกลางนี้มีจุดประสงค์คือต้องการเพิ่มกำลังพลเมืองทั้งนี้เนื่องมาจากในสมัยรัตนโกสินทร์ การก่อสร้างกรุงเทพฯ ยังไม่มั่นคงนัก กำลังพลเมืองในระยะนั้นก็ไม่พอกับความต้องการ เพราะบ้านเมืองอยู่ในภาวะสงครามกับพม่า อีกทั้งเสบียงอาหารที่ผลิตจากพลเมือง เป็นส่วนน้อยไม่พอใช้สอยระหว่างออกศึกสงครามแต่ละครั้ง นับเป็นภาระหนักที่สุดของประเทศ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงตระหนักในข้อนี้ดี ดังนั้นการทำศึกสงครามที่ไม่จำเป็นจริง ๆ แล้วพระองค์จะไม่ทำเลย เช่นกรณีศึกเตี๊ยนให้หัวเมืองมลายูทางใต้มาอ่อนน้อมแต่โดยดี เมื่อหัวเมืองเหล่านั้นซัดขึ้นแทนที่พระองค์จะใช้กำลังทัพเข้าปราบ แต่พระองค์ก็ไม่ทรงกระทำเช่นนั้น สิ่งเกิดจากกรณีเมืองปัตตานีพระองค์ไม่ได้ตั้งพระทัยจะยกทัพไปปราบปัตตานีโดยโดยตรง แต่ทำให้จัดทัพไปก็เพื่อไปปราบพม่า ซึ่งเป็นศัตรูที่สำคัญกว่า แต่เมื่อกองทัพลงไปถึงเมืองสงขลาจึงมีพระราชดำรัสให้หัวเมืองมลายูมาอ่อนน้อมโดยไม่คิดว่าจะใช้กำลังเข้าบังคับในตอนแรก แต่เมื่อเจ้าเมืองปัตตานีไม่ยอมจึงจำเป็นต้องตัดสินพระทัยใช้กำลังทัพเข้าบังคับการปราบปัตตานีในครั้งนี้ทำให้เสียกำลังไปไม่น้อย จึงจำเป็นต้องอพยพเชลยชาวปัตตานีขึ้นมาเพื่อชดเชยแรงงาน

การอพยพเอาเชลยชาวปัตตานีขึ้นมาเป็นครั้งที่สองมีจุดประสงค์เช่นเดียวกับครั้งแรก แต่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือต้องการตัดกำลังพลเมืองของปัตตานี เป็นการป้องกันมิให้คิดกบฏเอาใจออกห่างจากไทย ทางกรุงเทพฯจะได้หมกมุ่นในการจัดกองทัพไปปราบกบฏปัตตานีเพราะการยกทัพไปปัตตานีซึ่งอยู่ไกลย่อมมีปัญหาทั้งการเดินทาง เเสบียงและสูญเสียชีวิตทหาร ดังนั้นหลังการปราบกบฏปี พ.ศ. 2334 แล้ว ก็โปรดฯ ให้แบ่งเมืองปัตตานีออกเป็นหัวเมืองย่อย ๆ 7 หัวเมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองหนองจิก เมืองยะหริ่ง เมืองสายบุรี เมืองยะลา เมืองรามันห์ และเมืองระแงะ¹ แต่ละเมืองมีพระยาเมืองปกครองโดยคำนึงว่าเมืองใดมีคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธมากก็ให้คนไทยนับถือ

¹ กรมศิลปากร, พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ รัชกาลที่ 1-2 (พระนคร: ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2506), หน้า 259.

ศาสนาพุทธเป็นพระยาเมือง เมืองใดมีคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามมากก็ให้คนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นพระยาเมือง เมืองทั้ง 7 นี้ขึ้นตรงต่อเมืองสงขลา ซึ่งเป็นหัวเมืองเอกเป็นการคัดกำลังของเมืองปัตตานี

นอกจากนี้เชลยที่นำขึ้นมาแต่ละครั้งก็ยังมีกระจายกันอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อป้องกันกรรวมตัวกัน และก่อการจลาจลสร้างความไม่สงบขึ้นอีก อีกประการหนึ่งต้องการกำลังผลิตจากเชลยเหล่านี้ ถ้าให้มาอยู่ในกรุงเทพฯ ทั่วทุกจังหวัดจะไม่เกิดประโยชน์ในการผลิตมากนัก แต่ถ้าให้กระจายกันออกไปตามชานกรุง ตามริมลำคลองและไร่นาในจังหวัดใกล้เคียง ๆ กรุงเทพฯ จะทำให้พวกนี้ที่มีที่กินทำมาหากินเพิ่มผลผลิตให้กับประเทศได้ เพราะชาวปัตตานีส່วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร นโยบายการนำชาวปัตตานีมาอยู่ตามสถานที่ดังกล่าวจึงถือเป็นการดำเนินนโยบายที่จะอำนวยความสะดวกให้กับไทยอย่างมาก

จากบันทึกประวัติมัสยิดรูฎยะมาล และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองปัตตานีในสมัยรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กล่าวได้ว่าชาวไทยมุสลิมตำบลลุมพดี ได้อพยพมาจากเมืองปัตตานีตั้งแต่สมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าอพยพมาในคราวใด และการที่มาตั้งหลักแหล่งอยู่ในตำบลลุมพดีประการหนึ่งคงเป็นเพราะเคยเป็นถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของชาวมุสลิมมาก่อน และมีสถานที่ทำการนมาซคือ มัสยิดซึ่งสร้างไว้ก่อนแล้ว เนื่องด้วยชาวมุสลิมเมื่ออพยพไปอยู่ในถิ่นใด มักจะย้ายไปอยู่ในบริเวณที่มีมัสยิดอยู่ มัสยิดจึงเป็นสัญลักษณ์ของอิสลาม ที่มีมัสยิดอยู่ ณ ที่ใดต้องเข้าใจว่ามีมุสลิมอยู่ ณ ที่นั้น¹

ตำบลลุมพดี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตำบลหนึ่งที่มีมัสยิดเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบกับเป็นที่อยู่อาศัยเดิมของชาวมุสลิมมาตั้งแต่อดีต จึงทำให้เป็นตำบลที่มีชาวไทยมุสลิมอยู่อย่างหนาแน่นมาจนถึงปัจจุบัน

¹ชาวคันสน, "การสร้างมัสยิด" หน้า 1.